

NA-61

Savanyúvízi leírás
Néprajzi adattár

NA-61

Gyúró, Zinyórély strand

Gyűjtés ideje: 1955

Kartalán, Művészeti

13 lap, 36. oldal, 1 képez

Földrajzi mutató, Lakod

Dokumentáció, XXXIII.

Iratgyűjtő

MSZ 5617

PAPIRIPARI VÁLLALAT

KISKUNHALASI GYÁRA

Leírás

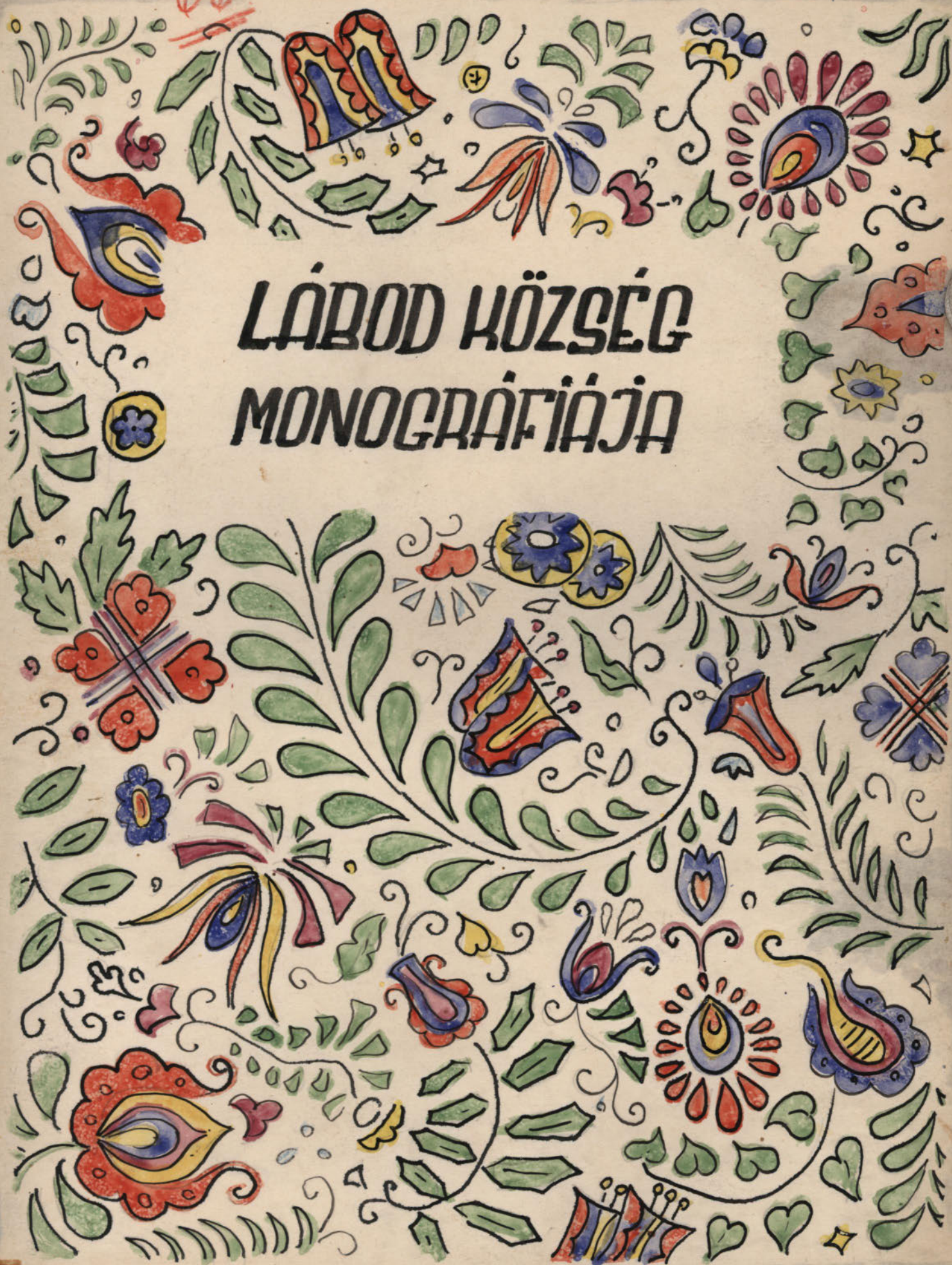
Áruba az egyes ltr. 66. oldal alá.

66

MA-61

V/16/1-9.

LÁBOD KÖZSÉG MONOGRAFIÁJA

13 oldal

36 felvétel

1 tiskép

Sz. 7

Lábod község monográfiája.

I. A lakóhely neve, elhelyezkedése, nagysága.

1. A község neve először az 1200-as évek körül fordult elő L a b á d,illetőleg L á b o d alakban.1395-ben két L á b o d nevű községgel is találkozunk.

A község a Tibold nemzetség ősi birtoka volt,már 1231-ben nagy uradalmi központ.1327-ben a segősdí királynéi birtokhoz tartozott.1395-ben a Marczaliak birtoka,1474-ben pedig örökösödési szerződéssel a Báthoriak birtoka lett. 1677-ben gróf Széchenyi György kalocsai érsek javadalma.A község földesura 1715-től kezdve a Széchenyi család.Kizsákmányolásának felszabadulásunk vetett véget,az 1945-ös földosztás.

2. A régi község a maitól északkeletre az öregtemető mellett feküdt,de a törökulás alatt teljesen elpusztult.A török hódoltságot megelőző időben a népesebb városok közé tartozott.1571-ben 91 házból állott,1715-ben pedig már csak 24 család lakta a helységet.

A mai község a somogyszobi-barcsi vasutvonal két oldalán fekszik.A központi résztől keletre 800 m távolságra épült a KisLábod nevű rész,amely valószínűleg azért nem épült össze a központi résszel,mert közötté alacsony fekvésű rét és a Rinya patak van;viszont 1950-ben hozzácsatolt Rinyahosszúfalu községgel összeépült.A község főutca vonulata észak-déli irányba húzódik,kisebb görbülésekkel kiágazik belőle keleti-nyugati irányba egy-egy kis mellékutca. A házak egymás mellé épültek,így a falu utcás jellegű.

Az 1920-24-es földreform során épült ki a községtől nyugatra fekvő ugynevezett uttelepi rész,továbbá KisLábodtól keletre a rinyabesenyői uton lévő utca és a Dobonta felé vezető rész.

A felszabadulás után az ugynevezett belmajori részen épült 12 ház,ahol ezelőtt a régi uradalmi kertészet és gazdasági épületek voltak.

Jelenleg a község kül-és belterületén összesen 452 lakóház van.

3.A község belterülete,ahozzá tartozó kertekkel együtt,körülbelül 4 és fél km-négyszet.

4.A községtől északra 5 és fél km-re van Nagykorpád,északkeletre 9 km-re Mike,délkeletre 7 és fél km-re Rinyabesenyő,délen 6 km-re Kuntelep és 7 km-re görgeteg.Délnyugaton 8 és fél km-re Rinyaszentkirály és végül a községtől nyugatra 7 és fél km-re a járás székhelye Nagyatád.A járás székhelyét vasuton és kövesuton lehet megközelíteni.A megye székhelyére,Kaposvárra,vasuton Somogyszobon át a fővonalon,kövesuton pedig Mikén és Kadarkuton keresztül lehet jutni. A vasutvonal hossza 60 km,míg a kövesut 40 km-t tesz ki.

Hetipiacra és vásárra Nagyatádra kocsival és vonattal jár be a község lakossága, némelykor Kadarkutra is. A községnek saját vására nincsen.

A községhez a következő települések tartoznak: Felsőerzsébetpuszta, Vadaspuszta, Homokpuszta, Gajdánpuszta, Nagysallépuszta, Kissallépuszta, Dobontapuszta és Simonmajor. A külső települések 3 - 6 km távolságra fekszenek a község középpontjától

II. A lakóhely természeti földrajza.

Lábod koordinátái.

Északi szélesség : 46 , 12.

Keleti hosszúság : 17 , 30.

1. Felszínének kialakulása.-A község a Balaton és Dráva között elterülő Belsősomogyi halomvidéken helyezkedik el. Fekvése észak-dél irányú. Régeente tenger borította/pannoniai/ ezt a területet, akkor rakódtak le itt a homok-és agyagrétegek. A tenger kiszáradása után pusztaság lett, kavics és futéhomok halmozódott fel, amelyet a továbbiakban a szél munkája alakított ki. A tengerszint feletti magasság 148 m.

2. A mai talaj és felszín képe.-A község keleti része általában homokos talaj, a belterülete és a déli része középkötött, míg az északi és nyugati részen kötött, agyagos talaj található. Összefüggő erdőterület a község keleti és északi részén van, amelynek talaja homokos erdőtalaj. A Kincses-tó környékén 20-30 hold mocsári talaj is található. A vadaspusztai részen akácfa erdősitéssel a homokos talaj egy részét, mintegy 70-80 holdat megkötötték.

A község felszíne általában sík, csak az északkeleti részén, az öregtemető környékén van domb, valamint nyugaton, Felsőerzsébetpusztánál vannak kisebb emelkedések. Különbösen dél felé a határ gyengén, lankásan lejt.

3. Éghajlat.-Az évi közepes hőmérséklet 10,5 C fok, a hőmérsékleti ingadozás -20 és +30 fok között van.

A legtöbb csapadékot a déli-délnyugati szelek hoznak. Északkeleti irányból záporosóket szokott a határ kapni. Tavaszi fagyok kisebb-nagyobb mértékben, egész csekély kivétellel rendszerint évenként megismétlődnek. A csapadék évi mennyisége átlagosan 700-1000 mm szokott lenni. A havi csapadékmennyiség maximuma 190 mm, minimuma pedig 42 mm. A csapadékos napok száma 130. A legtöbb csapadék május hónapban esik.

Nyáron a délnyugati, télen pedig az északi szél az uralkodó. A szél erőssége reggel 0,9, délben 1,1, este 0,8 középérték 0,9.

4. Vízrajza.-Lábod község a Dráva vízrajzi rendszerébe tartozik. A község központi része és az ugynevezett Kislábod között folyik északdéli és keletnyugati irányban a Rinya patak, amely Rínszentkirálynál torkollik bele a nagyatádi

ágba. Kisebb vízleeresztő árok az artézikut vizét leveztető Búdósárok, nyugatra a Gyékényestői árok, keletre, Vadaspusztánál a Csörge árok, majd keletre az erdőn északra keresztülfolyó Kőkényesi árok. Kisebb tavacsok és mocsarak: északon a Kincses-tó, nyugatra a Téglavető, Rinyánál a halstó, délen a Dobontai tó és Szarvaspusztánál az Ágastó. A Rinya vizén régen északon a Csire, délen a Sas-féle malmok működtek; az utóbbit érdemes lenne kijavíttatni. A csire malom mellett a Rinya vizéből halastavat létesítettek. A halgazdaság tényesze eredményes és jól jövedelmező, évről-évre fejlődik.

5. Természetes növényzet és állatvilág. - Régen Lábod község környékén hatalmas tölgyerdők és fenyőerdők voltak. Nagyaságukat most már pontosan nem lehet megállapítani. Az erdők legnagyobb része Széchenyi földbirtokos tulajdonában volt, csupán a környék keleti része, az ugynevezett Polgárerdő volt a község/volt urbéres birtokosság/tulajdonában.

A felszabadulás előtt körülbelül 2900 kat. hold volt az erdő. Az erdők fája túlnyomóan tölgy, cser és gyertyán, kisebb részben akác, fenyő és égerfa volt. Legelő területe körülbelül 1700 kat. hold, a rét 700 kat. hold, míg a mocsaras terület mintegy 80-90 holdat tett ki.

A felszabadulás után erdősités következtében, az erdők területe 2910 kat. holdra emelkedett. Erdősítés történt a Piroserdő környékén. A legelő területe most 1564 kat. hold rét van 712 kat. hold, a mocsaras terület pedig 45 kat. holdra csökkent.

Gyomnövények. A községnek különleges gyomnövénye nincsen. A középkötött és homokos földeken sok a tarack és a bojtortján. Kertekben a keserűfű/paprikafű/, a disznó paré és a vadkender a legelterjedtebb gyomnövény. A tölgyesek aljnövényzete az erdei pajzsika, szamóca és a kőkény. Árokpartokon, utak mentén a mezei surló és csalán. Bokros növények a galagonya, vadrózsa és a kőkény. A földi kender is gyakori.

Gyógynövények: erdei pajzsika/féregűző/, ezerjófű /gyomor és epebántalmak ellen/, erdei mályva/nyálkaoldó/, csattanó maszlag/asztma ellen/, cickafark/gyomorbántalmak és hűlés ellen/, földibodza/gyökérfőzete vesebántalmak ellen és izzadásra, bogyója vizelet és hashajtó/, őszi kikerics/köszvényellen/, ibolya/gyökeréből köptető/, vérehulló fecskefű/tejszerű nedvét szemölcsirtásra, gyökerét fehér borban epekő ellen/, kék buzavirág/szenborogatásra/, pipacs/szamárköhögés és álmatlanság ellen, a cukor iparban festékanyag/, szarkaláb /szemviz, gyógytea/, nagyvirágú papsajt/toroköblögetésre, daganatok ellen, forrázata gyomor és bélhurut ellen/, kőkényvirág/főzete vér és vesetisztító szer/, nagy és kislevelű hárs /izzasztó és tea/, nagy csalán/főzete vértisztító, levele reuma ellen és vérzéscsillapító.

Gombák: különleges gombaféleség nincsen. Ehetőgombák a vargánya, róka-gomba, szegfűgomba, csiperke, keserű gomba, tuskogomba. - Mérges gombák közül legelterjedtebb a légyölőgalóca, gyilkosgalóca, sátna tinoru.

Régen a község területén sokkal több volt az erdő,

a mocsaras terület, amely nagyon kedvezett az állatvilágnak. Az erdők fokozatos irtásával és a mocsaras területek lecsapolásával az állatvilág erősen megcsappant.

A véglények közül a mocsaras területeken a zöldostoros és az anóba található nagyobb számban. A férgek közül gyakori a földigiliszta, amely különösen az esőzések után jön elő a föld felszínére. Talajjavító hasznát a nép még nem ismeri, ezért baromfiakkal irtatják. Legelőkön a szőcske, szántóföldeken a tücsök található nagyobb számban. Baromfiakban gyakori élősködő a tyuktetű. A bogarak közül legelterjedtebb a májusi cserebogár, amely különösen 4 évenként fordul elő nagy tömegben. Ilyenkor tetemes kárt okoznak a fák leveleinek lerágásával. Elég gyakori a gabonaszipoly és a bundás bogár is, nem különben a gabona futrinka, amely utóbbinak lárvája/csócsirtó/okoz a gabonavetésekben nagy károkat. Idősebb tölgyeseinkben még elég bőszámban található a szarvasbogár is, bár az utóbbi években az öreg tölgyesek kiirtásával számuk rohamosan csökkent. A burgányaföldek nagy ellensége a colorádóbogár. Lábod község területén még nem található, de a közvetlen szomszédos Nagyatád községben már fertőzött gócot észleltek. Kormányzatunk intézkedése folytán tanulóinkkal határjárást végeztünk negatív eredménnyel. A község lakossága azonban megállapításunk szerint elég közönyösen viselkedik ezen rendkívüli káros rovar pusztítása iránt. Házaink és istállóink környékén gyakori rovar a légy, amelynek hatósági uton való irtása közegészségügyi szempontból nagyon kívánatos lenne. A Rinya környékén, különösen esős időkben nagyon sok a szunyog is. Régi tölgyeseinkben még ritkán előfordul a mézelő méh, annál inkább gyakori a község belterületén a kaptáros méhészkedés. Pókok közül a kaszás és a keresztos pók a leggyakoribb. A nappali lepkék közül pedig a káposzta lepke, galagonyalepke, a nappali pávaszén, a kardoslepke és a fecskéfarkú pillangó a legismertebb. Émlítésre méltó gazdasági kártevő a kukoricamoly és az almamoly. Az utóbbi években tömegesen elszaporodott az amerikai fehér szövőlepke, amely bizonyos szakaszokban a fák leveleit teljesen elpusztítja. Sokszor találkozunk olyan gyümölcsfákkal, amelyeknek ugyyszólván minden levele már július hónapban teljesen száraz. Feltétlenül szükségesnek tartjuk ennek a kártevőnek országos viszonylatban a hatósági irtását sürgősen végrehajtani, mert a gyümölcsösökben már eddig is helyrehozhatatlan károkat okozott.

Nedvesebb helyeken az éticsiga, kertekben a kerticsiga, pincékben és laposabb kertekben pedig a csupasz csiga található. Kétféltük közül réteken a kecskebéka, szántóföldeken a varangyoséka fordul elő nagyobb számban. Elég gyakori a fűregyik és a vizisikló is.

Az erdők legelterjedtebb madarai a gerle, az örvösgalamb, a kis tarkaharkály, nagy tarkaharkály, tövisszuróbgébics, szürke dolmányos varju, csóka, mátyás madár, sárgarigó, seregély, kakuk, szarka. Jóval ritkábbak: a ragadozó madarak és a baglyok. Kertjeinkben, gyümölcsöseinkben, a község belterületén a házi veréb, a széncinke, a füstifecske, molnárfecske, a tengelic a leggyakoribb madarak. Vadászat szempontjából a fácán és a fo-

goly, sok helyen a vadkacsa jöhet számításban; bár a vadállomány az utóbi években rohamosan csökkent.

Szép számmal található emlősök: a vakond, mezei nyul, eger, patkány, görény, menyét, ürge, róka, denevér. A nemes vadak közül kevés őz, még kevesebb szarvas van a szálasabb erdőkben.

III. A lakóhely története .

1. A levéltári adatok szerint a község neve 1231. óta Lábod. A régebbi időkben nincsenek adataink. A község a Tibold-nemzetség ősi birtoka volt. Az 1231. évi "osztály" alkalmából I. Bodor három ifjabb fia: Tamás, II. Bodor és Tibold tulajdona lett. Az osztálylevél szerint ekkor már hatalmas uradalom központja volt.

1327-ben a segődsdi uradalomhoz tartozott. Ebben az évben Károly Róbert király László fiának eljegyezte János cseh király leányát: Annát. Mászajándékkul Lábodot is lekötötte.

1395-ben két ilyen nevű hely volt egymás mellett. Ezt Prodaniczi Mike bán családjának kihalása után Marczali Dénes kapta a királytól.

1416-ban már városi kiváltságokat élvezett. 1418-ban Szent Lukács tiszteletére építettek egy templomot.

1474-ben a Marczaliak és a Báthoriak örökösödési szerződést kötöttek. Báthori Istvánt és testvéreit a helység birtokába iktatták. Az adományt 1495-ben II. Ulászló király is megerősítette a Báthoriak számára. 1536-ban és 1550-ben Báthori András, majd 1598-99-ben Nádasdy Ferenc volt a földesura.

Az 1554. évi adólajstrom a következő városrészeket említi: Kápolnás utca állt 10 házból, Soksár utca 5 házból, Petne utca 5 házból, Hir utca 5 házból.

1555-ben a törökök sövényhidat készítettek, úgy keltek át a Rinyán. Lábodon táboroztak le, majd innen indultak támadásra Babócsa ellen.

Török hódoltság területe lett, 166-ban 60, 1571-ben 96 házat irtak össze a török kincstári adószedők. A város a török sanyargatások következtében nagyrészt elpusztult.

1660. évi pannonhalmi főapátsági dézsmaváltás-jegyzék szerint Szent György várához tartozott. 1677-ben Széchenyi György kalocsai érsek nyerte adományul.

1715-től folytatódólagosan az 1945-ös földosztásig a Széchenyi család birtoka volt, 7700 hold terület. A község kastélyát, amely ma az állami általánosiskola, Széchenyi Pál építtette.

A róm. kat. templom 1809-ben épült és 1818-ban kibővítették. A református templomot 1822-ben emelték.

Régi feljegyzések szerint Lábod Somogy megye legrégibb városa volt. 1276-ban IV. László király a fellázadt somogyi nemesek leverésére Somogyba jött és Lábodon táborozott. A XVI. szd. közepén Kálmánca után, mely a legnagyobb és legrégibb kereskedő-városa volt Somogy megyének, Lábod volt népszerűre nézve a második helyen. 1571-ben 96 házat számláltak.

A régi város romjait a községtől északkeletre fekvő dombon, az öregtemető mellett, találták meg. A kiszedett tég-

lákon ez a felirat volt olvasható : Opidum Labod.

2. A község vallási megoszlása a következő volt: az 1550-es évek adatai szerint főleg reformátusok vannak, kisebb számban katolikus a lakosság. A "pápisták" és "kálamisták" közötti versengés és bizonyos ellentét még a felszabadulás utáni években is megtalálható. Pl. református legényhez nem adják a katolikus lányt és fordítva. Régen a vallásfelekezetek különböző népviseletet hordtak. Erről már csak az öregek beszélnek.
3. Az 1848-49-es szabadságharc emlékét jelenleg már csak utcanevek : Kossuth, Petőfi és Tánacsics utca őrzi.
Az 1919-es Tanácsköztársaság idején itt is megalakult a községtanács. A Tanácsköztársaság bukása után Buzási és Csire nevezetű néptanítókat megverték, megalázó munkára kényszerítették, majd jó időre elzárták őket Hortay pribékjei.
4. A Horthy-korszakban a községben kevés volt a parasztgazdaság és a nép eladósodott. A község határában és az ide tartozó pusztákon a Széchenyi grófok voltak az urak. 7700 holdjaikkal szemben a parasztok 2462 holdat birtak. A lakosság sanyaru, szegényes életmódja éles ellentétben volt a földesurak pazarló és fényűző életmódjával. Igen sok volt a gazdasági cseléd és a Széchenyiek egyéb szolgája. A környékbeli kastélyokba is sokan mentek, hogy a cselédsors keserű kenyerét megízleljék.
A parasztság földjein főleg rozst és burgonyát termelt. A burgonyát a lakosság az itt felállított keményítőgyárban adta el potom pénzért, szinte fillérékért. A gyár az 1880-as években létesült, német részvénytársaság tulajdona volt. Ez adott valami kis munkaalkalmat néhány hónapig tartó időnymunkára a falu szegényeinek. A gyárat a második világháború alatt a németek leszerelték és 1944. decemberében felgyújtották.
Az 1922-es Nagyatádi-féle földreform csak névleges volt és lényegében az urak érdekeit szolgálta. A Széchenyi grófok földjének legértéktelesebb részeit osztották ki, jó árért, a szarvasi és nagyállási homokos területeken. Adtak ki néhány házhelyet is mocsaras, egészségtelen területen, a mai Lenin utca helyén. Valami kölcsönt is kaptak a gazdák. Nem sok hasznuk volt belőle a magas kamat miatt. Így aztán a szegény falusi emberek udvarán hol itt, hol ott perdült meg az árverést hirdető szomorú dobzó. A községből gyakran mentek a környékre különböző időnymunkára, hogy megszerezzék az életük fenntartásához szükséges javakat. Ez biza nagyon keserű kenyér volt, az életszínvonal nem emberhez méltó fokon állt.
5. A felszabadulás lényeges változást hozott a falu életébe. Eltűntek a nagybirtokosok, a nép maga lett a föld ura. Államunk lassanként eltüntette a falu nyakáról a kulák és egyéb kizsákmányolókat is.
Az 1945-ös földosztás során a község területén

3366 kat.hold földet osztottak ki 237 dolgozó paraszt között. Ebből 128 volt újgazda, akinek a község igyekezett fokozottabb segítséget adni.

6. 1952-ben 5 termelőszövetkezet alakult. Ezekbe természetesen munkakerülők is férkőztek. Az új kormányprogram kihirdetése után azonban a tsz-ek sorait megróstálták. Maradt 3 tsz, de azok jól dolgozó, szorgalmas tagokkal működnek, ők már tudják, hogy mennyire előnyösebb a nagyüzemi gazdálkodás.

A község egyre inkább szocializálódik. A volt keményi-tőgyár helyén másik állami szektor: az Állami Gazdság létesült. Sok embernek ad munkaalkalmat. A faluból sokan, főleg fiatalok, gyárakban, bányákba mentek dolgozni, sokan Komlóra, hogy gazdag tapasztalatokat szerezzon a szocializmus építéséhez. A község a legjobb úton halad, ahhoz, hogy teljesen szocialista községgé váljon.

7. A földbirtok megosztása.-A felszabadulás előtt a Széchenyiek tulajdonában volt 7700 kat.hold szántó föld, rét, legelő és erdő. Az 1920/24-es földreform során 648 kat.hold vagyonváltás és megváltott ingatlan lett kiosztva; míg a felszabadulás után az 1945-ös földosztás során 3366 kat.hold földet kaptak a dolgozók. A juttatottak közül 128 gazdasági cseléd volt. Az uradalmi erdők pedig a felszabadulás után teljes egészében államosítva lettek.

8. Népsűrűség.-A község jelenlegi lélekszáma 2987. Az évi születések száma 46, elhalálozásoké pedig 22. A község lakosainak száma csak a felszabadulás után mutat emelkedést, mert korábban az egyke következtében a gyermekáldás erősen korlátozott volt.

9. A község lakóinak életformái.-A Széchenyi földbirtokos család dözsölő, fényűző életmódon élt. Magyszámú szolgaszemélyzet vette körül, fehérkeztűs inasok, komornyikok szolgálták fel a léha életü vendégsereget.

Szoros kapcsolatot tartottak fenn Horthyékkal, akik rendszeresen jártak le vadászatra. Széchenyi Emil több éven át királyi koronaőr is volt. Ezek a kapcsolatok fokozták a végetnemérő, pazarló tivornyákat.

Ezzel szemben a szegényparasztság, de különösen a gazdasági cselédség nyomorogva élt, megfosztva minden kulturális, gazdasági és egészségügyi igényeitől.

A "gróf" a mai iskola helyén, emeletes kastélyban lakott, míg cselédei régi, dűledező, füstös közöskonyhás és szobás egészségtelen lakásokban laktak. Míg a grófi család gazdatisztjeivel együtt minden jóban könyékig dúskált, addig a látástól vakulásig nehéz munkát végző cselédeknek csak a szegényes krumplics és kukoricagörhész ételek jutottak. Ugyanilyen nagy különbség volt a ruházatkodás terén is, mert az urak gyapjú szövetből készült ruházata helyett a cselédnek csak vékony ceigruha került.

Ezek mellett az embertelen kizsákmányolásokhoz még csatlakozott a kulákság szívtelen bánásmódja. Dolgoztatott, de fizetni nem szeretett, az odadobott silány gyümölcsöt és étel-

maradékot pedig tulértékelte. Az elkeseredés nagy volt a változást alig várta a nincstelen cselédség és zsellérség, amelyet végre felszabadulásunk meghozta.

10. A benépesülés változásai.-A felszabadulás után 3366 kat hold föld lett 237 dolgozó parasztnak, amelyből 128 gazdasági cseléd volt-, kiosztva. A volt földesuri erdők pedig teljes egészében államosítva lettek. A háború következtében megrongált, épületekből 16 romház lett felépítve. Ezenkívül 43 teljesen új ház is épült. Telepesek a községben nem jöttek.

Svábok és szlávok a községben nem laknak. Néhány cigány család lakik, tagjaik közeledést mutatnak a közösségi munkához, a tanköteleskoruk pedig rendszeresen járnak iskolába.

A lakosok általában a II. világháború előtti tartózkodásuk, csak kevés értelmiségű dolgozó és munkás költözött ide a felszabadulás után, hasonló arányban pedig elköltöztek.

IV. Gazdasági élet földrajza.

1. Mezőgazdálkodás.-A felszabadulás előtt községünk határában 7700 kat hold földesuri, míg 4054 kat. hold középparaszt és kisparaszti birtok volt és ebből 2279 kat hold legelő és rét.

A felszabadulás után a földesuri birtokból 3366 kat. hold a dolgozó parasztságnak lett kiosztva, míg a ki nem osztott tartalék földek és az időközben lemondott földekből állami gazdaság létesült. Az állami gazdaság jelenlegi területe 4870 kat. hold, azonban ebből csak 1750 kat hold fekszik Lábod község határában, míg a többi Nagykorpad, Szabás, Rinyabesenyő határában terül el. Az állami gazdaság központja a volt lábodi keményítőgyár épületében van.

Az egyénileg gazdálkodó parasztok közül 279 család 1951-52 években tszcs-be tömörült. 5 tszcs volt a községben, azonban ezekből 1955. őszén 2 megszűnt. A megszűnés oka az volt, hogy a tszcs dolgozóinak egy része a hanyag és lusta gazdák közé tartozott. Így a tszcs működése elég rosszul ment. A másik oka pedig az volt, hogy jó néhányan nem meggyőződésből hanem számításból léptek a nagyüzemi gazdálkodás útjára. A jelenleg működő 3 tszcs az elmúlt gazdasági évben, úgy a növénytermesztés-mint az állattenyésztés terén szép eredményt értek el. Tagjaik határozottan jól élnek és megkedvelték a közös gazdálkodást.

Mint hogy a község talaja tulajdonképpén homokos talaj, csak kis része kötött talaj, azért a növénytermelés súlypontja a rozs és a burgonya termelésen van. Ezenkívül elég nagy területen termelnek még búzát, tengerit, árpát, zabot és dohányt is. A mennyiségi és minőségi növénytermelésben az állami gazdaság ért el a legjobb eredményeket, utána a tszcs-k következnek, míg legmaradibb módon gazdálkodó egyéni gazdák eredményei a legalacsonyabb értékű.

2. Állattenyésztés.-Lábod jelentős állattenyésztő község. 1567 kat. hold legelője és 712 kat hold rétje van a községnek, így az állattenyésztés fejlődési lehetősége biztosítva van. Az istállózó állattenyésztéshez lóherét, csalánadét, bükkönnyt, répát és bi-

borherét is természetnek. Lovak közül főleg a hidegvérű muraközi lovat tenyésztik. Az állami gazdaságban, Homokpusztán szakszerűen kezelt csikótelep van, ennek állománya 240 db csikó, amelyből 2 db angol-félvér, egyenként 18000 forint értékű. Szarvasmarhatenyésztése is nagyon fejlett, a vadaspusztai állomány 120 db növendék-marha. A községben általában a magyar pirostarka szarvasmarha van legjobban elterjedve.

Rége a földesuri birtokon magyar fehér/szilaj/szarvasmarhát is tenyésztettek, amelyet ökrösfogatoknál használtak fel.

A községben a szarvasmarhák az ugynevezett volt urbéresbirtokossági leglőkre járnak, míg a téli időszakban istállóknak tartják őket.

Minőségi szarvasmarhatenyésztést jelenleg még csak az állami gazdaságban találunk, ahol már kiváló tejelő marhákat tenyésztettek ki. A gajdánpusztai tenyészet is említésre méltó.

A kukorica termeléssel szorosan összefügg a fejlett sertésenyésztés is. Az állami gazdaságban inkább a fehér hussertést tenyésztik. A Nagysallérpusztai üzemegységben 100 db anyakocát tartanak, innét fogtak be hizlalásra a prépostpusztai hizlaldába 1000 darabot. A "Béke" tszcs-nek is korszerűen berendezett sertésenyésztetevan. Itt is főleg hussertést tenyésztnek. A község dolgozó parasztjai inkább keresztezett és maganlica fajtájú zsirsertéseket tartanak.

A juftenyésztés valamikor sokkal fejlettebb volt, mint ma. A földesuri pusztákon sok juhot tenyésztettek. Ma csak az állami gazdaságnak van Kissallérban és Nagysallérban számottevő juhállománya, 2100 db. Az utóbbi 2 évben a "Béke" tszcs is meghonosította a juftenyésztést. Mindkét helyen kizárólag merinói fajtát tenyésztnek.

Szépen fejlődik a községben a baromfi tenyésztés is, különösen amióta az állami gazdaság keltető állomását a községben üzemben helyezték. Az állami gazdaság zoberpusztai baromfi telepén 50-60000 leghorn fajtájú csibét keltetnek évente. Itt a telepen 2000 tojót tartanak. A község belterületén főleg a magyar parlagi tyúk van elterjedve, de a baromfi keltető üzemeltetése óta a leghorn fajtájú is erősen tért hódított.

A méhészetet néhány család mellékfoglalkozásként üzi, azonban már felvetődött a kérdés a szövetségi méhészkedés megvalósítása körül, amelynek során fokozni lehet a méztermelést. Az állami gazdaság ezen a téren is szép eredményt ért el, amit bizonyít a nagysalléri 100 családos szakszerűen kezelt méhészet.

A Déldunántuli Halgazdaságnak községünk határában 7 tóból álló haltenyésztete van, amelyben főleg pontyot tenyésztnek. A tavak vizét a Rinya patak biztosítja.

3. Erdőgazdálkodás. - A községnek 2910 kat. hold erdőterülete van, amely főleg tölgy, cser, gyertyán, éger és fenyő fajtákból áll. A felszabadulás előtt a Széchenyiek tulajdona volt, míg a felszabadulás után állami tulajdonba került s ezen létesült

az állami erdőgazdaság. A községnek erdészeti központja is van, amelyhez 3 pagony tartozik. Az erdők szakszerűen vannak kezelve, évi erdőtelepítési terv 400 hold. Az évi átlagos kitermelés 16-20000 méterkőb fatömeg, amelyet az erdőgazdaság a lábodi MÁV. rakodón keresztül értékesít a bányák és egyéb ipari vállalatok felé és tüzfát a városi lakosság részére. Régebben fűrésztelepe is volt a községnek, ami a háboru következtében elpusztult.

4. Ipar. - A község kimondottan mezőgazdasági jellegű. Ipara nem számottevő. Jelenleg két szövetkezeti, egy cipész és egy szabó részleg és 15 önálló iparos működik a községben. Régebben keményítőgyára is volt a községnek, amelyet 1889-ben Széchenyi Pál gróf építtetett. Ezen gyár jelentős tényező volt a község életében, mivel évente körülbelül 1600 vagon burgonyát dolgozott fel. Az év legnagyobb részében körülbelül 120 munkást foglalkoztatott. A gyár vizellátása érdekében 1889-ben furatta gróf Széchenyi Pál földbirtokos a gyár melletti artézi kutat is, amely azonban nem tudott megfelelő mennyiségű vizet szolgáltatni. Az artézi kut 560 m mély, hőfoka 36 Celsius fok és kén tartalmu. A község lakóinak nagyobb része innét horja ivóvíz szükségletét.

A háboru események következtében a német fasították a gyárat ugyszólván földig lerombolták, úgyhogy annak már újráépítése nem volt lehetséges. Az állami gazdaság központja helyezte ide székhelyét. Itt van jól berendezett gépjavitó műhelye és modern villamosgépekkel felszerelt asztalos üzeme.

5. Közlekedés, szállítás. A községben a Somogy-szob-barcsi mellék vasútvonal vezet keresztül. A vasut építést 1906-ban kezdték meg. Az első próbautat 1908 szeptember elején tette meg a vonat, amelyet Hoffmann hivatalnok irányított. Az építést a Helyérdekű Vasúttársaság eszközölte. A MÁV. 1925-ben bérbe, majd 1932-ben tulajdonba vette. A vasútállomásnak 2 kitérő vágánya van, elég nagy személy és teherforgalmat bonyolít le. Jelenlegi személyforgalma havonta körülbelül 8000 személy, akik főleg Nagyatád, Kaposvár, Pécs, Szigetvár helységekre utaznak, bevásárlásaik és egészségügyük intézésére. Itt van az állami gazdaság és erdőszet rakodója is. A vasut kiépítése nagyban hozzájárult a község gazdasági és kulturális fejlődéséhez.

A községen keresztül vezet a Nagyatád-Lábod-Németladi megyei kövesut, amely az áruforgalom lebonyolításának szerves részét egészíti ki. A kövesutnak Nagykorpád felé is van kiágazása. Ezen bonyolódik le a Kadarkut felé irányuló piaci forgalom. Rinyabesenyő és Nagyálláspuszta felé csupán földesut vezet, ezeken az utakon ugy esőzések, valamint szárazság idején nagyon nehéz a közlekedés. A község fő közlekedési útja Nagyatádra irányítja a termény és állatkiviteli forgalmat, onnan viszont, főleg a heti piacok alkalmával iparkodik iparcikk szükségletét beszerezni.

Az utak jó karbantartása, a földutak kiépítése nagyon fontos lenne, mert a "Lábodi Földmivesszövetkezet" nem csak a helyi lakosokat látja el havi 50000 forint értékű közszükségleti cikkeivel, hanem a környékbeli községek bolt-

jait is, így Mike, Nagyaláspuszta, Magyorkorpád, Rinyabesenyő, Kuntelep és Görgeteg helységek dolgozóinak igényeit is biztosítja havi 800000 forint értékű áruval.

V. Kulturális élet.

1. A felszabadulás előtt 2 iskola volt Lábodon, rk. és ref. népiskola. Alapításuk időpontja határozottan nem ismeretes, erre vonatkozó feljegyzéseket nem sikerült találni, csak a már működő iskolákról maradtak fenn feljegyzések. Ezek szerint a ref. iskolát alapították előbb. Ez valószínű is. Ezt bizonyítja a község fejlődésének és benépesedésének története. Száz évvel ezelőtt a község lakosságának legalább 65 %-a református volt, csak az utolsó 50 év alatt változott meg az arányszám. A fennmaradt feljegyzések szerint a ref. iskolának 1786-tól 1876-ig Szabó Mihály, Boda Áron, Vásárhelyi Pál, Sárosi János és Mátyás János voltak tanítói. Az utóbbi épületre 1866 évszám van vésvé. A római katolikus iskola alapítása ugyancsak ismeretlen. Írásbeli feljegyzés 1869-től van. Megbízható idős emberek elbeszélése szerint a szabadságharc után Györkös nevű mester oktatta a katolikus gyermekeket. Majd Györkös halála után, ennek veje Kocsis nevű lett a mester. Ő nem sokáig működött Lábodon, mert anyósa feljelentette a katonai hatóságoknál, hogy mint katonaköteles nem jelentkezett szolgálattételre. Ezért 5-6 évre elvitték katonának. Ezt követően vagy másfél évig nem volt tanító a katolikus iskolában. Az első okleveles tanító, akiről pontos adatunk van Dienstenberger Constantin volt, aki "Nixprotról" a mai Bize, került a lábodi rk iskolához és itt 35 évig működött. A tanulók létszáma a századforduló idején 130-140-re emelkedett. Ez a tömeg egy tanteremben volt összezsúfolva és ebből következtetni lehet, hogy eredményes munkáról nem nagyon lehet beszélni. Dienstenberger Constantin előtti tanítók, leszerelt altisztek, vagy ügyes iparosokból kerültek ki, akik csak a legszükségesebbekre, írni-olvasni és keveset számolni tanították meg a gyermekeket. A tanév az őszi betakarulástól tavaszig tartott, mert ettől az időtől munkába fogták a gyermekeket.

A katolikus iskolát 1904-ben 2 tanerőssé fejlesztették. Az iskolaépület felét emeletre kúzták. Így oldották meg a második tanterem kérdését. Az iskolának az akkori paraszt előljárói mindent elkövettek, hogy az egész épületet emeletre építsék, de a bécsi császári és királyi hadügyminisztérium, mint a Széchenyi birtok akkori bérlelője, megakadályozta az építkezést, azzal az ürüggyel, hogy erre nincs pénze.

1939-ben az iskola 3 tanerős lett, mert az állam Potza Ilma tanítónőt az iskolához helyezte. Így is maradt felszabadulásig. Hosszu évtizedekig 200-250 gyermeket tanított 4 tanító, 3 a katolikus iskolánál 1 pedig a református iskolánál.

Közvetlenül a felszabadulás után még 2 iskola működött a községben a már említett 4 tanerővel. A katolikus iskola 1946 tavaszán 4 tanerős lett. A régi iskolaépület kiccsinek bizonyult, azért egy osztály/tanulócsoporthoz, az elha-

gyott Széchenyi kastélyba költözött. Az épület romos volt és csak nagyáldozatok, sok munka árán lehetett használhatóvá tenni.

Az államasításkor, 1948 júniusában 3 iskolát, a lábodi rk és tef., valamint a rinyahosszúfalusi ref iskolákat egyesítették és szeptemberben már 7 tanerős lett az általános iskola, vagyis teljesen osztott. 1950-ben az iskola 9 tanerős lett és már megkezdődött a szakrendszerű oktatás. Jelenleg 10 nevelő működik az iskolánál.

Kormányzatunk támogatásával és a szülők segítségével a régi romos kastély teljesen rendbe lett hozva és ma már jól felszerelt iskolánk van, ahol 8 tanterem, 1 tornaterem, 1 előadói terem, 1 nevelői szoba, 2 szertár és 1 iroda áll a szocialista oktatás, nevelés rendelkezésére. Felszabadulásunk 10. évfordulójára rendezett ünnepségen, méltán ki lehetett hangsúlyozni, hogy az utolsó 10 év alatt kulturális vonalon több lett tőve, mint azt megelőzőleg 100 év alatt.

1953 januárjában a község 30 éves vágya teljesült, amikor működését megkezdte az óvoda, amelyet 1954-ben 2 tanerőre fejlesztették.

1952-ben, decemberben, amikor értesült a lakosság, hogy óvónőt helyeztek ide és még a helyiség nincs rendben, a tömegszervezetek összefogásával rendezvényt tartottak és trásadalmi munkát szerveztek. Ennek során biztosítani tudták az óvoda megnyitását és 1953. január 18.-án szép ünnepség rendezésével meg is kezdte működését.

1948 szeptemberében befejezést nyert a szülőotthon építése, amelyet a 3 éves terv keretén belül építettek.

1953-ban újabb szociális intézményt kapott községünk, bölcsődét, amelynek áldásos voltáról, mint a szülőotthon szükségességéről bizonyosságot szereztek az intézményeket élvező dolgozók.

Kulturális életünk fejlődését szolgálja a mozi, amely állandó működését 1948-ban kezdte meg. Műveltségünk fokozására népkönyvtárunk 520 könyve nyújt segítséget, azonkívül körülbelül 500 db újság és folyóirat jelenik meg haponként, illetve hetenként és 131 rádió hangszóróján keresztül áramlik felénk a tudomány és művészet sokirányú alkotásai.

VI. Néprajz.

1. Községünk lakóházaiknak stílusa egyszerű tűzfalás, nyeregvetős építkezés és még a legrégebb ház is, amely 1852-ben épült, cseréptetővel lett újjáépítve. Az idős emberek sem emlékeznek arra, hogy más anyagból, mint téglából építettek volna házat. Ólak és istállók építésére ezelőtt 70 - 80 évvel még használtak fel sövényes, dorongós és gerendás vázakra csapkodott sárfalat, amelyet zsuppal vagy szalmával fedtek be, de azokból már egy sincs meg.
2. Népviseletből fennmaradt öltönydarabok/kontyos főkötők stb/ 1870-1910. vekből valók, azóta csak nagy ritkán esetleg a szokásos szüretimulatság alkalmával öltik fel. A nép művészetéből található még függönyök, abroszok, kötények kézimunkával való díszítése, amelyek ezelőtt 50-60 évvel készültek. Ezek magyaros

motivumok himzése, kivarrása, horgolása és szövése. Különböfélé faragványok is vannak, főleg pásztor emberek művei, botok, rá-
nák, kulacsok, pipaszárak faragása. Ezekből a tárgyakból most
már nem igen lehet találni, mert nagyrészüek elkallódtak, vagy
muzeumba került.

Régi szokásokból még fennmaradt néhány lakodalmi
vőfélyköszöntő, Luca napi kotyolás, korbácsolási vers, betle-
hemezés, nyársdugás, szüreti mulatság, farsangi maszkajárás.
Mindezek a szokások már mind ritkábban ismétlődnek meg és
kezdenek feledésbe menni. Régi táncokat, kivéve a ropogós
csárdást bemutatni már nem tudnak. Méhány 60 év körüli ember
van még akik különböző fuvós hangszereken játszottak évekkel
ezelőtt, de már hangszert nem lehet találni. Felsőerzsbetpusz-
tán lakik egy 55 év körüli ember, aki régóta cimbalmozik, de
kuruc vagy betyárvilágból való dalokat nem ismer.

A régi szokásokat, viseleteket felváltotta a roha-
élet körülményeiből származó átalakulás és a város korábban
történt változatai észrevétlenül átragadt a falusi emberek-
re és lassan feledésbe ment az ősi szokás, amit elődeink oly
szerettel és kedvvel gyakoroltak.

Községünk gazdasági és kulturális életét, magyar
jövőnkért folytatott békeharccal, a magyar szocializmus épí-
tésével törekszünk fejleszteni.

Aki magyarnak született az legyen magyar és szoci-
alista kötelességgel dolgozzon hazájáért, a békéért.

Lábod, 1955. január 12.-én

Zbinyovszky István
Zbinyovszky István
ált. isk. igazgató

ÁLLAMI ÁLLTALÁNOS ISKOLA.
vált Széchenyi kastély.

ÓVODA
vált református iskola.

BÖLCSŐDE.

SZÜLŐOTTHON.

FÁSITANAK AZ UTTÖRŐK.

KÖZSÉGI PARK LÉTESÍTÉSE

ELSŐ PEDAGÓGUS NAP

ANKAIRNOS ISKOLÁBAN
RAJZ ÉS KÉZMUNKA KIÁLLÍTÁS.

TANÁCSHÁZ

VASÚTÁLLOMÁS

POSTA

„BÉKE” TSZ. IRODA

„CSIRE” MALOM.

RÉGI KÖZSÉG HELYE.

LÁBODI NÉPVISELET KONTYÓS FÖKÖTÖVEL.
1870 - 1910

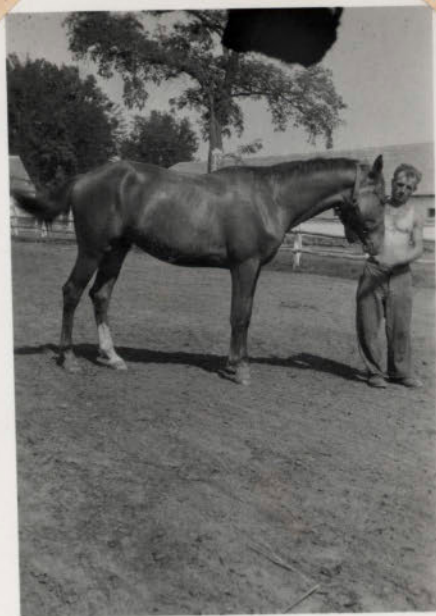
LEGREGIBB HÁZ. 1852.
[A TÉPÜC.]

NÉPVISELET.

ÁLLAMI
GAZDASÁG
CSIKÓTELEPE

ANGOL FÉLVÉR

ANGOL FÉLVÉR.

KARÁM.

DELELÉS.

TERELÉS.

ÁLLAMI GAZDASÁG SZARVASMARHA TENYÉSZETE.

BAROMFIUDVAR.

CSIKÓSOK.

HALASTÓ.

VADASPUSZTAI KULTURHÁZ.

NAGYSALLÉRI JUHÁSZAT

ZOBORI BAROMFITELEP

LÁBODI ÁLL. GAZD. JUH-ÉS BAROMFI TENYÉSZETE

Lábod
SOMOGY VM
NAGYATÁDI JÁRÁS

É.

M: 1:50.000

2 CM = 1 KM

1 KM² = 173.77 KAT. FÖLD

Összes földterület	: 11561	kat. hold
Trágyaföld	: 5377	---
Évelő	: 2910	---
Legelő	: 1567	---
Medvár és szériiskert	: 816	---
Rét	: 712	---
Kert	: 107	---
Szőlő	: 72	---
Mocsár, nádas	: 40	---

